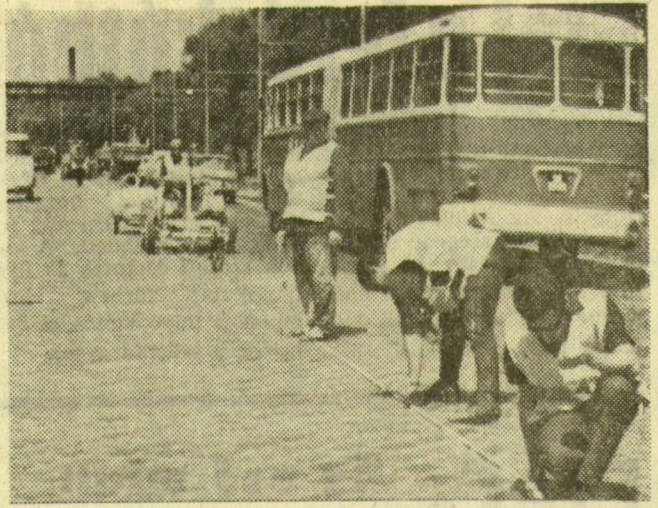

Szegedi kultúra — szocialista kultúra

JELEK AZ ÚTON. Nagyon hasznos, a közlekedés biztonságát növelő jeleket festenek az útra a KPM útjelölő brigádja. Képünk a Kossuth Lajos sugárúton — a közlekedés lezárása nélküli — jelzést festést mutatja be, amelyet már gépesítettek

Hasznos vitát indított el Erdei Ferenc akadémikus nemrégiben megtartott előadása, amely Szeged helyzetéről és szerepéről szólott az ország életében. Az előadás nyomán keletkezett diskusszió tulajdonképpen egy fő kérdés körül forogott: azon érdekes gondolat körül, hogy tulajdonképpen milyen is Szeged szellemi karaktere, s hogy van-e egyáltalán külön karaktere.

A Délmagyarország hasábjain megjelent cikkek önmagukban is alkalmasak arra, hogy ismételt ráirányítsák a figyelmet Szeged szellemi habitusára, annál is inkább, mert — gondolom — van e körül a téma körül mondani-valója minden közéleti embernek. A magam részéről is e szellemi erők összefogásának vagyok híve, mégpedig mindenek előtt olyan értelemben, hogy olyan fórumokat kell teremteni, melyek alkalmas formák munkásságának problémáinak megismertetésére és megvitatására. Ezzel kapcsolatban legyen szabad hivatkoznom Marx György professzorra, aki legújabb könyvében írja: „Egy értelmes ember számára nyomasztó volna a gondolat, hogy évszázadok múltán felébredve egy elképzelt álomból és visszatekintve életére, azt látna, süketen élt, nem vett tudomást mindenről, amit korából értékesnek ítélnék a jövő századok.” Ez a könyv választ ad az értelmiséget megosztó „két kultúra” tényére és elvére, törekedve a modern természettudományos és humánus műveltség szintézisére. Marx György olyan kérdésekre keres feleletet, mint például, hogy mennyiben gazdagabb a mai fizika anyagfogalma, mint a klasszikus fizikáé? Melyek a természettudományos szemléletnek a korszerű világképet leginkább átalakító és forradalmasító motívumai? Mit jelent a XX. században élni, a tudománystechnikai forradalom világában? Hogyan kell korunk felelős emberének válaszolnia, megoldást keresnie és cselekednie a tudomány és társadalom kielezett helyzeteiben, mi is a jövő század távlati a gondolkodó és érző ember számára?

De talán egy kissé meszebből kezdve el szeretném mondani, hogy sok évvel ezelőtt éppen egy napilap hasábjain fejtettem ki ama véleményemet, hogy az úgynevezett „szegedi gondolat” — melyről oly sok szó esett a felszabadulás előtt, — tulajdonképpen nem is szegedi volt. Hiszen ennek a „gondolatnak” a vezéralakjai kivétel nélkül nem szegediek voltak.

Ez a bélyeg, melyet a város a felszabadulás után kénytelen magán viselni — meggyőződésem szerint — bénítólag hatott sok kezdeményezésre, de hatott abban az irányban is, hogy több olyan régebbi fórumot és formát elorvasztottunk, amelyek pedig új tartalommal szolgálhattak volna a felszabadulás utáni kulturális célkitűzéseinknek. Ezek közül egy-kettő pedig igazán demokratikus hagyományokkal is rendelkezik. Elsősorban a szegedi szabadtéri játékokra gondolok, melynek megteremtésében haladó értelmiségiek, köztük marxisták és szervezett munkások is aktív részvételt vállaltak.

Az elég későn feltámasztott szabadtéri játékok alkalmasak arra, hogy Szeged kulturális életében valóban központi helyet foglaljon el. Meggyőződésem szerint azonban éppen a szabadtéri játékok kapcsán elsikkadt az az eredeti gondolat, hogy ez egyben a magyar és a szegedi irodalom fóruma is legyen. Másrészt: amennyire öröndetek azok a fáradozások, amelyeket Szegeden és a megyében tesznek a szabadtéri játékok és az azt kiegészítő rendezvények sikeréért, úgy annál sajnálatosabb — megállásom szerint —, hogy ezek a rendezvények háttérbe szorítják az egész évi egyéb kulturális feladatokat. Szegeden valahogy úgy alakult az utóbbi években a feladatok végzése, mintha az év vége júliusban lenne, s az utolsó erőfeszítéseknek — már építkezésekre, kommunális szolgáltatások rendbehozására gondolok — a szabadtéri játékok idejére kellene befejeződniük. Mást ne említssek, mint a város utcáit ugyanúgy kellene locsolni a szabadtéri játékok előtt és után is, mint a szabadtéri játékok idején. Egy ilyen ünnepi fesztivál keretében, úgy hiszem, valóban fokozott erőfeszítéseket kell tenni, de „a szabadtéri játékok városa” jelző nem szabad, hogy ellelje a figyelmet más olyan kérdésekről, mint Szeged irodalma, művészete és tudományos eredményei, melyek különben még az ünnepi hetek keretében sem kapnak megfelelő teret, helyet és közérdeklődést. Úgy gondolom, hogy a jövőben ezeken a rendezvényeken és a rendezvényeken túlmenően, az eddigieknél sokkal inkább kell a közérdeklődés homlokterébe állítani éppen azokat a kulturális produktumokat, amelyekről a Délmagyarország hasábjain számos kitűnő cikk jelent meg, amelyek nem hangsúlyozták talán eléggé a kultúra ideológiai funkcióját. Sajnos, nálunk is találkozunk újabb bizonyos fokú ideológia-ellenességgel, ami pedig éppen a mai polgári társadalomelméletek jellegzetes vonása. A polgári teoretikusok, társadalomkutatók jó része mintegy ananizmusként utasítja el a XX. századi társadalom életfolyamatainak osztályszempontú vizsgálatát. Az ideológiák „alkonyának” jelszava azokra a feltevésekre épül, hogy a modern kapitalizmusban megszűntek a társadalmi osztályok és velük együtt az osztályellentétek, továbbá, hogy a kapitalizmus és a szocializmus ugyanazon irányban haladnak, fejlődésük kiegyenlítődik az úgynevezett ipari társadalomban. J. Wiart nemzetközileg is elismert lengyel szociológusra hadd hivatkozom, aki tényanyagok elemzése alapján mutatja ki a polgári társadalomkutatók ideológiai lennétségének jogosultságát, amikor *„Az ideológia „alkonya”*” című könyvében sokoldalúan vizsgálja a legfejlettebb tőkés országokban igenis az ideológiák továbbélését, s vizsgálatát kiterjeszti a szocialista országokra is, foglalva az ifjúság körében mutatókozó úgynevezett dezideologizálódás jelenségeivel...

A „szabadtéri-centrikusság” különben mintha háttérbe szorítaná egyik, sokszor kellően meg nem bicskított fórumunkat, amelyben rangos szellemi erőink fejthetik ki nézeteiket. A Tiszatáj című folyóiratra gondolok, amelynek hasábjain tanúi lehetünk irodalmi életünk vitalitásának. A Tiszatáj-nak azonban ugyanugy eredeti célkitűzése szerint a társadalomtudományok, de a természettudományok alkalmazott eredményeit is tükröznie kellene. A *Tisza tájának szellemi erői is nagyon kis számban szerepelnek cikkeikkel, alkotásaikkal, pedig véleményem szerint ennek a lapnak táj-jellegűnek kell lennie, olyan értelemben, miként Szeged szellemi életét soha sem lehetett elvonatkoztatni a megye többi városától. Azt hiszem, hogy értelmiségi politikánknak egyik fagyatkoságával függ ez össze, amikor is megye értelmiségéről beszélünk, ezen jóformán csak a szegedi egyetemek, főiskolák reprezentánsaira gondolunk, és bizony sokszor elfeledkezünk a létszámban és minőségben is kitűnő megyei és városi pedagógusokról, orvosokról és más alkotó munkát kifejtő értelmiségiekről. Pedig ezeknek is lehetőséget kellene biztosítani „szervezetlen” továbbképzésükre, önálló munkásságukra.*

A felszabadulás előtt Szegeden működött „Dugonics Társaság” évkönyvét átlapozva láthatjuk, hogy ebben a par excellence irodalmi társaságban szóhoz jutottak az irodalmárok mellett jogászok, orvosok, pedagógusok és városi vezetők egyaránt. Azt hiszem, hogy régi formák új tartalommal való megtöltése hasznos lehet viták keretében, ahogy erről Kádár János, a párt első titkára beszélt a minap az Eötvös Loránd Tudományegyetemen: a viták mellett, a különböző nézetek megvívása mellett foglalt állást. *Hasznosak lehetnek ezek a megyei és vá-*

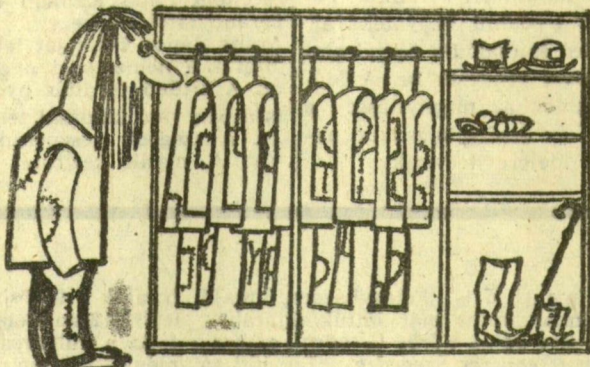
rosi vezetők számára még olyan kérdésekben is, mint például a városfejlesztés problémái Mert ebben is lennének mondanivalói Szeged fizikai és szellemi dolgozóinak. Nem biztos az, hogy csak a hivatalos vezető testületek, szövetségek vezető szerveinek véleménye elégséges egy-egy sok évre szóló távlati tervezés megkonstruálásához. Nem elég továbbá közéleti és kulturális élet problémáival foglalkozó — egyébként helyes — „állásfoglalásokat”, hanem az ezt megelőző vitákat is publikálni kellene.

Persze vannak jó és hasznos kezdeményezések — gondolok itt elsősorban a szegedi Akadémiai Bizottság rendezvényeire —, de úgy vélem, körüket szélesíteni kell, már csak azért is, mert mi nem egy elit kultúrát akarunk teremteni ebben a megyében, városban és országszerte, hanem a tömegek kultúráját, melynek karaktere a szocialista karakter lehet. Összetevő elemei között lehet keresni a szegedi jellegzetességeket is. Erdemes ezért a hagyományokból is meríteni, a szellemi erőket esetleg úgy is koncentrálni, a helyi vonatkozású problémák megoldásában, mint ahogy azt tette annak idején a Dél-alföldi Tudományos Intézet.

Mindéhez az szükséges, hogy ismerjük meg és ismertessük meg egymás munkáját, munkásságát, és ezen koncentrált erőfeszítések szintézise csapódjon le közéleti érdeklődésben, publicitásban is. Ez csak úgy érhető el, hogy ki-ki a maga szektorában vitázzon, hozzászóljon, segítse városunk, megyénk meg egyértelműbb szocialistává válását.

Dr. ANTALFFY GYÖRGY

A hippí ruhátára

— Estélyre ugyan melyiket választom? —

Tóth Béla: Mi, janicsárok

(19.) Pukkadtak rám a tanárok. Éreztem a levegőből Természeti ember, ég alatt élő ember, mielőtt felhőt látna, megerzi a vihar közeledését. Nem a tücsök muzsikájából vagy a hold udvaráról. A bőrrel érzi, hogy teli a levegő elektromossággal. Most is éreztem. Csak úgy sistergett a főttot harag. De többet az évben senki nem jött az órára föl. Nehogy azt higgyem, uramteremtőm, tanulni jöttek. Valahogy meg is voltam nélküli. Hanem váratlanul behívtak a járásra. Az osztályvezető kellenül állt fel, és bemutatkozott. Örült is, hogy vagyok a világon, és jót is hallott már rólam. Sajnálta, hogy még nem volt szerencsénk. Cigarettaival kínált. Leültetett.

- Megtalálja nálunk a helyét?
- Meg.
- Minden rendben van?
- Panaszokodjam? Nincs az a jó, aminél jobb ne lehetne.
- Ez igaz. Gondolja, miért hívtam?
- Fogalmam nincs.
- Vallásos maga?
- Nem. De...
- Ezt hogy kell érteni? Különbösen szeretem az őszinte embereket. Pártunk politikája elvárja a fiatal értelmiségitől, hogy mindenben a legészintebben nyilatkozzon és éljen.
- Igen.
- Nos?
- Nem értem, mire vonatkozik a nos.
- Vallásos?

— Sokat emlegetem az istent. Rossz szokás. Mikor dühös vagyok, olyankor.

— Eltér a tárgytól. Istentagadó?

— Nem tagadom, de nem is állítom.

— Nézze, maga kibújik... Ertem. Szóval ezért viszi maga a diákokat a templomba?

— En és a templom! Magyarázom meg? Mért kell egy tanárnak ezt így... magyarázni? En művészettörténetet is tanítok. Két osztályban a görögöt. A katolikus templom gót.

— Ez csak újabb kibúvó. Ön előtt tizenkét év óta tanították a görögöt, de sohasem látták szükségét annak, hogy szervezeten, osztályszámra vigyenek diákokat a templomba.

— Mert gyáva nyulak!

— Ne mondja? Maga fedezte fel a spanyolviast?

Felállt, és járkálni kezdett a szobában. En is felálltam. Kinyitotta az ajtót.

— Vizontlátásra.

Nem kellett ahhoz a lány, hogy lehűtse puffatrago dagadt önbizalmamat. Mert most meg politikai vonalon nyitják rám a világ ajtaját az iskolaiak. Különbösen ugyan honnét jönne ez a huzat? Pukkadjatok meg! Pukkadtatok is.

Az igazgatónak hivatalosan soha nem volt találkozásom velem, de most az osztályozó konferencia után, sietve atyáskodott az irodájában.

— Maga is láthatja, hogy jó érzéssel figyeljük, támogatjuk magát. Most csak az idősebb, tapasztaltabb kolléga beszél belőlem. És azt kérem, ne keverje magát rossz hírbe Dorgay karárral. Maguk egészen összekeveredtek, ami alapján véve nem volna baj, de ha nem tudná, Dorgay tanár úr, egész rendszerünkkel szemben álló reakciók, mi több, fasiszta. Ugye, nem tudta? Magában elvararózt keresett, és sajnos talált. Mi sem túrnénk itt az iskolában őt, de a tanárhiány, ugye. Értse meg, fiatal ember, a szakmáját kiválóan tudja. Oelotte egy közönséges buszsofőr tanította a fizikát és a

matematikát. Hát azt, ugye, már mégse. Egyébként Dorgay nem is tagadja kivoltát, mi több, büszkén vallja. Ludovikás volt. Vezérkari százados. Ez az egyik, amiért szükségét láttam, hogy magamhoz hívjam. Tudomásul vette? Szakítsanak. Nagy dolgot kérek? Jöndulatlan közlöm, maga csak akkor ébred föl, hogy kivel barátkozik, amikor bajban van. Dörzsölt ellenség ő.

— Ismerem.

— Honnét?

— Elmond ó mindent.

— Látja, milyen rothadt, cinikus. Dicsekszik vele. Csak találnánk mást. Már százszor kértem a minisztériumtól fiatal szaktanárt, s akkor kirúgnám. En nem vállalom érte a felelősséget. Sem a párt, sem a szülők előtt. Szóval magának is megmondta, hogy ő kicsoda?

— Igen.

— Ne járjon a lakására. Megtiltom. Csak hivatalos ügyekben érintkezhetnek itt az iskolában.

— Ezt nem tilthatja meg.

— Hogyhogya? Megtilthatom. Megtiltom.

— Furcsa.

— Lehet, hogy magának furcsa. Maga még sok mindent nem ért. De lássa következményét.

— Ez fenyegetőzés. Nem adtam rá okot.

Az év végi zárással sok munka volt. Noha nem voltam osztályfő, az adminisztráció ette napjaimat és éjszakáimat. De a szakfelügyelő óta dühöngött alig fékezhető jókedvem. Beszélhetek, amit akartak. Persze megjátsszák a jóindulatút, de ha úgy esik kezükre, belém döfik a politikai bicskát. Az már melegebb história egy jött-ment, gyökértelen tanárnak. Mert valaki lehet akármilyen hülye is mint tanár, politikailag jól fekszik, kézigránattal sem lehet ki-robantani egzisztenciájából. De politikailag sem féltem.

(Folytatjuk)